

Brupartners – Zelfstandige Ondernemers

« Baromètre des indépendants et PME bruxellois » – Vague 7

De Brusselse ondernemers hebben nog niet van de relance geproefd...

In september 2021 bevroeg Brupartners – Zelfstandige Ondernemers voor de 7de keer de Brusselse ondernemers in het kader van de Barometer. De Brusselse ondernemers hebben nog niet van de relance kunnen proeven, zo blijkt. Op persoonlijk vlak voelen de ondernemers zich beter, maar de gezondheid van hun onderneming is veel minder positief.

De bevraging peilde ook naar de houding van de ondernemers tegenover telewerk en ook de impact van het telewerk van de vele pendelaars, die minder naar Brussel komen, op hun onderneming.

BAROMETER - ONDERNEMINGSERVARINGEN EN -VOORUITZICHTEN

Ongeveer **1 ondernemer op 5** verklaart dat zijn levenskwaliteit is verbeterd. De motivatie en de tewerkstelling zijn stabiel gebleven voor het overgrote deel van de ondernemingen. Echter, bijna de helft van de ondernemers merkt een verslechtering op inzake de kasmiddelen (de 'vrije kasstroom'), de omzet, de rentabiliteit, de conjunctuur in de sector en de financiële middelen die beschikbaar zijn voor investeringen.

Evolutie van de situatie in uw onderneming

N=233

Q: Op welke wijze is de situatie in uw onderneming (de afgelopen 6 maanden) gewijzigd inzake volgende items?

Voornaamste aangeduid als verbeterd

20,6%	De levenskwaliteit
16,7%	De omzet
15,9%	Het plezier waarmee de beroepsactiviteit wordt uitgeoefend
15,9%	Het orderboek / aantal klanten
14,6%	De activiteit / conjunctuur binnen uw sector

Voornaamste aangeduid als stabiel

74,7%	De kwaliteit van het personeel
67,4%	De motivatie van het personeel
66,5%	De tewerkstelling (aantal personen tewerkgesteld)
58,4%	De betalingstermijn van klanten
52,4%	Het plezier waarmee de beroepsactiviteit wordt uitgeoefend

Voornaamste aangeduid als verslechterd

48,9%	De kasmiddelen (de 'vrije kasstroom')
48,1%	De omzet
47,2%	De rentabiliteit van de activiteiten
46,8%	De activiteit / conjunctuur binnen de sector
45,5%	De financiële middelen die beschikbaar zijn voor investeringen

Inzake de **economische indicatoren** geven de ondernemers een verbetering aan in vergelijking met het voorbije jaar (golven 5 en 6 – tijdens corona), maar de situatie blijft een stuk slechter in vergelijking met de jaren 2018 en 2019 (eerdere golven, voor corona).

1) Per sector: grootste verschilpercentages

In de **industriële sector** is vooral de rentabiliteit sterk verslechterd. Betreffende het orderboek en de tewerkstelling merken we eerder een verbetering van de situatie op.

De ondernemers actief in de **handel, horeca en consumentgerichte diensten** hebben voornamelijk een verslechtering aangegeven van de conjunctuur in de sector en de financiële middelen beschikbaar voor investeringen.

In de **dienstensector** hebben de ondernemers, inzake alle factoren, voornamelijk aangeduid dat de situatie stabiel is gebleven. Echter, de tendens is daarnaast eerder negatief inzake de betalingstermijnen van de klanten, de kasmiddelen en de financiële middelen beschikbaar voor investeringen.

Voor de andere sectoren zijn vooral de kasmiddelen, de rentabiliteit en de conjunctuur in de sector aangeduid als factoren die verslechterd zijn in de afgelopen maanden.

BEÏNVLOEDENDE FACTOREN IN DE AFGELOPEN 6 MAANDEN

De ondernemers hebben volgende factoren aangeduid die een belangrijke, negatieve invloed gehad hebben op hun activiteit (grootste verschilpercentage positieve/negatieve invloed):

- De loonkosten
- De energiekosten
- De beschikbaarheid van gekwalificeerde arbeidskrachten
- De onveiligheid (diefstal, vandalisme)
- De stadsinrichtingen

Beïnvloedende factoren in de afgelopen 6 maanden

N=218

Q: Kunt u voor elk van volgende factoren aangeven welke invloed deze in de afgelopen 6 maanden hebben gehad op uw activiteiten?

	Positieve invloed	Negatieve invloed	Vershil %
De loonkosten	18 %	82 %	64 %
De energiekosten	23 %	77 %	54 %
De beschikbaarheid van gekwalificeerde arbeidskrachten	24 %	76 %	52 %
De onveiligheid (diefstal, vandalisme,...)	26 %	74 %	48 %
De stadsinrichtingen (werken, voetgangerszones, gedeelde ruimtes,...)	31 %	69 %	38 %
De toegang tot krediet	34 %	66 %	32 %
De milieuverplichtingen	37 %	63 %	26 %
De vlotte bereikbaarheid van uw klanten	40 %	60 %	20 %
De vlotte bereikbaarheid van uw kantoren	44 %	56 %	12 %
De openbare steun/subsidies op vlak van werkgelegenheid	45 %	55 %	10 %
De doeltreffendheid van uw organisatie (vereniging, unie, federatie,...)	46 %	54 %	8 %
De openbare steun/subsidies op het vlak van consultancy/opleiding	47 %	53 %	6 %
De openbare steun/subsidies op het vlak van investeringen	50 %	50 %	0 %

1) Per sector:

In de **industriële sector** hebben vooral de energiekosten en stadsinrichtingen een belangrijke negatieve invloed gehad.

In de **andere sectoren** is dit bijkomend het geval voor de loonkosten.

Binnen de dienstensector duidt men een gebrek aan beschikbaarheid van gekwalificeerde arbeidskrachten aan.

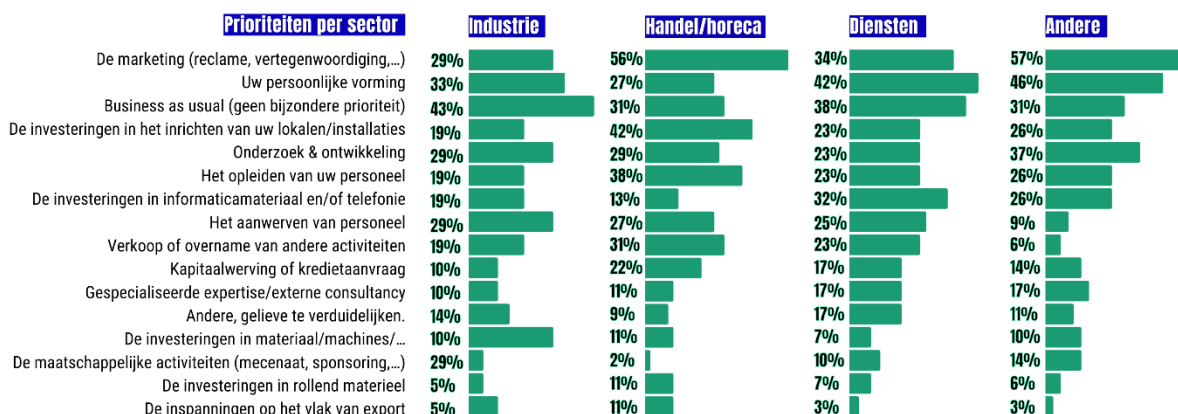
PRIORITEITEN IN DE KOMENDE MAANDEN

In de komende maanden willen ondernemers zich vooral toeleggen op marketing en persoonlijke vorming. Bijkomend valt op dat een groot aandeel (36 %) aangeeft dat ze geen specifieke prioriteiten hebben, voor hen is het 'business as usual' (vooral in de industriële sector en de dienstensector).

Prioriteiten voor de komende 6 maanden

N=216

Wat zijn de prioriteiten die u in de volgende 6 maanden voor uw onderneming wil stellen?

FOCUS TELEWERK

De bevraging peilde ook naar de houding van de ondernemers tegenover telewerk en ook de impact van het telewerk van de vele pendelaars, die minder naar Brussel komen, op hun onderneming.

Een eerste vaststelling is toch de belangrijke verschuivingen naar meer telewerk na de crisis.

41% van de ondernemers geeft aan dat er binnen hun organisatie meer telewerk zal zijn, dan voorheen. 60% gaf voor de crisis aan van geen telewerk te doen, nu slechts 40%.

Percentage ondernemers dat aan telewerk doet

N=312

Q: Wat is het percentage van het totaal aantal werknemers en/of uzelf in de onderneming die regelmatig telewerken?

% telewerk	Vóór corona	Na corona	Evolutie
0%	59%	40%	-19%
1-20%	16%	11%	-5%
21-40%	6%	5%	-1%
41-60%	5%	7%	+2%
61-80%	1%	8%	+7%
81-100%	13%	29%	+16%
	100%	100%	

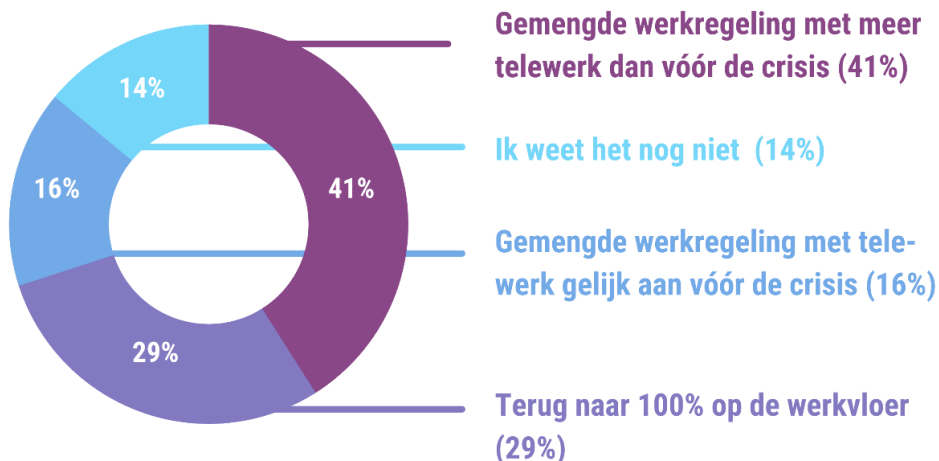
Op de vraag hoe de Brusselse ondernemers de toekomst van het telewerk zien, **antwoordt 41 % dat ze zullen evolueren naar een gemengde werkregeling met meer telewerk dan voor de crisis.**

Eén derde van de ondernemers, vooral binnen de kleinere ondernemingen, kiest voor een 100 % terugkeer naar de werkvloer.

Werkorganisatie de komende maanden

N=239

Q: Hoe voorziet u de komende maanden de werkorganisatie in uw onderneming?

De belangrijkste voordelen van telewerk die worden naar voor geschoven zijn de vermindering van het aantal verplaatsingen (64%), een betere balans tussen werk en privé (53%) en flexibele uren/beschikbaarheid (46%).

De belangrijkste drempel voor telewerk is het '(gebrek aan) persoonlijk contact'. Bij de ondernemers met personeel uit zich dat in een bezorgdheid om de verminderde cohesie van het team (57 %) en de gezondheid van de medewerkers (38%). Ondernemers zonder personeel signaleren een afname van de werkzaamheden door gebrek aan persoonlijk contact (45 %).

Impact van telewerk in andere ondernemingen:

Voor 60% van de ondernemers heeft het telewerk van de andere bedrijven een impact op hun eigen onderneming.

Dit vertaalt zich onder andere in omzetzakelijkheid, een daling van het aantal klanten en problemen met leveranciers.

AANBEVELINGEN

Ten aanzien van deze vaststellingen, formuleert **Brupartners – Zelfstandige Ondernemers** enkele aanbevelingen aan de Brusselse overheden.

1) Gerichte steunmaatregelen zijn nog noodzakelijk

De crisis is nog niet voorbij, zeker niet voor de sectoren die nog beperkende maatregelen opgelegd krijgen (nachtleven, cultuur, horeca, ...) als voor de ondernemingen die getroffen worden door beperkingen in andere sectoren (toerisme, evenementen, ...).

Het steunmechanisme moet ook fundamenteel verfijnd worden. De individuele beoordeling van steunaanvragen, gebaseerd op omzet en omzetverlies, zal het mogelijk maken om gericht de ondernemingen die zich nog steeds in moeilijkheden bevinden, te steunen. Hierbij primeert de mogelijkheid om de steunaanvraag individueel te beoordelen op de automatische behandeling van de dossiers. Deze laatste werkwijze kan uiteraard nog wel gehanteerd worden voor bepaalde sectoren op basis van NACE-code.

Daarnaast moeten ook bepaalde steunmaatregelen, voorzien tot 31 december 2021, verlengd worden. Het gaat onder andere over de verhoogde maximumbedragen van de Proxi-lening en de zelfstandigenpremie voor starters. DE steunmaatregelen van Finance.brussels en ook de Phoenix-tewerkstellingspremie werden reeds verlengd (deze laatste tot 31/3/2022).

2) Het Brussels Gewest moet meer inzetten op een performante stadsmarketing

Vele indicatoren, waaronder deze Barometer, tonen aan dat de impact van het telewerk een permanent karakter heeft. Het wordt voor Brussel dus een belangrijke uitdaging om op zoek te gaan naar 'andere' bezoekers, in plaats van pendelaars, expats of internationale bezoekers, maar ook naar 'andere' redenen om naar Brussel te komen. Eén van de meest voor de hand liggende zaken is het sterker promoten van Brussel dé shoppingbestemming van België. Momenteel ontbreekt het daar nog aan een globaal plan, ondanks het aanwezige potentieel. Ook een creatief en volgehouden evenementenbeleid met voldoende en gemonitord economisch multiplicatoreffect is noodzakelijk. Het cultureel aanbod is redelijk gemakkelijk leesbaar, maar momenteel nog gefnuikt in zijn potentieel. En uiteraard ook de aantrekking van de nieuwe ondernemers en ondernemingen, door de nadruk te leggen op de troeven van de stad en het Gewest. Maar **ook communicatie over mobiliteit en bereikbaarheid zijn cruciaal**. Een autovriendelijk discours heeft geen aanzuigeffect als ook de alternatieven zichtbaar zijn. Een selectieve aankondigingspolitiek van initiatieven om het autogebruik te ontmoedigen, heeft een nefaste invloed op de bezoekersaantallen in de stad, als niet tegelijkertijd de voordelen van de alternatieven worden vermeld.

3) Een inclusieve ecologische transitie met respect voor de huidige omstandigheden van de ondernemers.

Naast deze crisis is er nog een extra uitdaging voor ondernemers: de economische transitie. **Brupartners – Zelfstandige Ondernemers** benadrukt dat deze transitie eerlijk en inclusief is en rekening houdt met de economische moeilijkheden van zelfstandigen en kmo's na de Covid-crisis. Ondernemers zullen op dit niveau nog veerkracht moeten tonen, daarom zal ondersteuning en ondersteuning nodig zijn.

Alleen gezonde ondernemers een rol kunnen opnemen in de economische transitie. Dit betekent dat we permanent aandacht moeten hebben voor de gezondheid van onze ondernemers. In de huidige omstandigheden, bovendien, snijden veel ondernemers nog steeds maximaal in de vaste kosten, eerder dan investeringsreserves te kunnen aanspreken.

4) Stijgende energiekosten

De stijgende energiekosten zijn een bijkomende zorg voor de ondernemers. Ze zijn immers rechtstreeks getroffen, als consument, maar ook als onderdeel van de logistieke- en toeleveringsketen. Dit komt tot uiting in de kosten van de grondstoffen. Daarom moet de begeleiding 'Energie pack' worden gehandhaafd om de ondernemers te adviseren in hun energiekeuze. Daarnaast moeten de ondernemers in moeilijke omstandigheden op dezelfde manier worden ondersteund als de huishoudens.

Meer informatie: www.barometervoorzelfstandigen.brussels

Contacten:

- **Sophie Heuskin – Voorzitster BRU-EI_ZO**
0494/302631 – sophie.heuskin@ucm.be
- **Anton Van Assche – Ondervoorzitter BRU-EI_ZO**
0478/444119 – anton.vanassche@unizo.be